

A/A: 332685
Εντυπο: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Ημ/νία: 26/04/1995
Σελίδα: matzirh

Περιηγήσεις στα σύνορα του θεατρικού κατεστημένου

Της ΣΩΤΗΡΙΑΣ **MATZIRH**

Ολοένα και περισσότερο η εμπορική επιτυχία γίνεται το βασικό κριτήριο καλλιτεχνικής αξίας. Σύμφωνα με αυτό το δεδομένο, στις πολύβουες αγορές θεαμάτων συγγραφείς όπως ο Μπέκετ ή ο Πίντερ είναι «καμένα χαρτιά» και έργα σαν τη λονδρέζικη «Ποντικοπαγίδα», που διανύει αισίως το 42ο έτος της ζωής της, η μεγαλύτερη δραματουργία του αιώνα. Τα μεγάλα κεντρικά θέατρα αποφεύγουν τα ρίσκα - που συνεπάγονται η αναζήτηση, ο πειραματισμός, το καινούργιο - όπως ο διάβολος το λιβάνι, γιατί απλά δεν έχουν το δικαίωμα στην αποτυχία. Πιστά στην ίδια συνταγή προσέλκυσης πελατών, τα ρεπερτόρια τους σπάνια περιέχουν την έκπληξη, μειώνοντας συνεχώς τις προσδοκίες μας για ένα «διαφορετικό» θεατρικό γεγονός.

Ευτυχώς υπάρχει το θεατρικό περιθώριο. Ελεύθερα από τους κανόνες του εμπορίου είναι τα πολυάριθμα θεατρικά σχήματα, μικρές σκηνές στις παρυφές της θεατρικής βιομηχανίας, που έχουν εγκατασταθεί και στη δική μας ζωή στην Αθήνα τα τελευταία χρόνια, προσδίδοντας στις βραδιές μας μια νέα γοητεία και περιέργεια. Είτε ως δεύτερες σκηνές - στούντιο επιχορηγούμενων θεάτρων είτε ως αυτόνομες μετακινούμενες ομάδες, περιστασιακές ή μη, αν και ετερογενείς, συντηρούν από κοινού την ιδέα της θεατρικής ανησυχίας, του παιχνιδιού, της ελευθερίας, μέσα από νέες θεματολογίες, νέες αισθητικές, νέους τρόπους παραγωγής. Ο ανεξάρτητος αυτός θεατρόκοσμος συμπυκνώνει τις τάσεις στον τόπο μας για μια σύγχρονη θεατρική τέχνη, κι αν όχι σώνει και καλά «επαναστατικές», οι τάσεις αυτές είναι πάρα πολύ ζωντανές και ενδιαφέρουσες. Ο Εξώστης του Θεάτρου «Αμόρε» πρωτοστατεί στη θεατρική αυτή ευφορία. Η μία εμπνευσμένη παραγωγή ακολουθεί την άλλη, προβάλλοντας παρθένες ή ξεχασμένες δραματουργίες, νέες ιδέες, νέους ανθρώπους, ώστε η άχαρη γωνιά στην άκρη της θεατρικής Αθήνας να έχει γίνει το πλέον προσφιλέσ στέκι των θεατρόφιλων. Τα «Αδέλφια» (1776) του Γερμανού κλασικού Γκέτε στην αρχή της σεζόν, ήταν ένα κομψοτέχνημα σκηνοθετικό (Νικαίτη Κοντούρη), μεταφραστικό (Μαρία Αγγελίδου), ερμηνευτικό. Το μονόπρακτο, θεατροποιημένη προσωπική εμπειρία του ποιητή, είναι διάχυτο από μυστήριο, απόγνωση και πάθος. Θέμα του: η προβληματική της γυναίκας - ερωμένης που είναι ταυτόχρονα και αδελφή. Η αιμομικτική αυτή ωδή στον έρωτα, αν και προορισμένη για την αφάνεια λόγω της αμαρτωλότητάς της, είδε το φως της σκηνής με τον ίδιο τον ποιητή στον κεντρικό ρόλο. Στην αφαιρετική παράσταση, η ποιητική διαστροφικότητα του κειμένου, με την παλλαϊκή χροιά λόγου και συμπεριφορών είχε την τύχη τριών εξαιρετικών ερμηνειών: Γιάννης Νταλιάνης, Άννα Μάσχα, Θανάσης Ευθυμιάδης. Στον Εξώστη πάντα του «Αμόρε», τον Γκέτε διαδέχθηκε η ιλλιγγιώδης υπόσχεση «Ολόκληρου του Σέξπιρ σε μία ώρα». Μια διασκευή του 1987 των 37 πεντάπρακτων αριστουργημάτων από τη Reduced Shakespeare Company. Η ιδέα, η οποία πέρασε στον αθηναϊκό Τύπο με τον ενθουσιασμό και το θράσος ανάλογα σε ένα τέτοιο εγχείρημα, είχε μια νότα ανεκδιήγητης σαχλαμάρας. Υπήρχε όμως και η περιέργεια. Ετσι δεν χάσαμε, ευτυχώς, αυτό το παράδοξο χάπενινγκ, κάτι ανάμεσα σε επιθεώρηση, καμπαρέ, Αριστοφάνη, αδελφούς Μαρξ και Μόντι Πάιθον, που μας διασκέδασε εκπληκτικά. Όσο περισσότερο γνώστης ήταν κανείς των έργων του ελισαβετιανού τόσο μεγαλύτερη η απόλαυση. Μια εξυπνότατη παρωδία με αφορμή τους σεξπικούς ήρωες και ηρωίδες, με ευφάνταστο λόγο, πολλή

μουσική, χρυσές ευκαιρίες για τέσσερις έκτακτους ηθοποιούς να παίξουν τα παιδιά επί σκηνής και προς δική μας τέρψη (Ακης Σακελλαρίου, Ιεροκλής Μιχαηλίδης, Στέλιος Μάινας, Ναταλία Δραγούμη). Η παράσταση (μετάφραση-σκηνοθεσία Κωνσταντίνου Αρβανιτάκη) απέπνεε ελευθερία, χαρά, ευφυΐα. Ενα χαστούκι στο ακαδημαϊκό θέατρο και τη σοβαροφάνεια, με πρεπή διάρκεια: 1.10 .

Κολτές στο «Σημείο»

Μολονότι φέτος κλείνει δέκα χρόνια της λειτουργίας του, το θέατρο «Σημείο» πολιτικογραφήθηκε στη συνείδησή μας ως περιθωριακό θέατρο. Ανοίκειες δραματουργικές επιλογές, καινοτόμες βλέψεις, μικροί θίασοι, μικρά μπάτζετ κ.λπ. Ο φετινός «Ρομπέρτο Ζούκο» του Γάλλου Μπερνάρ - Μαρί Κολτές (1989) είναι ίσως η πιο ολοκληρωμένη παράσταση του «Σημείου» μέχρι τώρα. Υπάρχει περισσότερη αρμονία ανάμεσα στο στόχο και την πραγμάτωσή του, που δεν ήταν πάντα αυτονόητη στις σκηνοθεσίες του Νίκου Διαμαντή. Παλαιότερες, κάπως πρωτόλειες υπερβολές έχουν εδώ τον αέρα της φυσικότητας, αβέβαια στιλιζαρίσματα και τραχείς εξηρησιονισμοί που άλλοτε έμοιαζαν με ακκισμό, βρήκαν την ώριμη έκφρασή τους σε ένα έργο άγριο, ποιητικό (για όσους αγαπούν τον Κολτές), περιθωριακό.

Ζούκο: ψυχοπαθής, στυγερός εγκληματίας με αγγελικό πρόσωπο. Ενας ήρωας της νύχτας, άυλος, διεστραμμένος, ερωτικός. Σκοτεινό θέαμα, απόκοσμες ψυχές, αποσπασματικός λόγος (σε μια δυστυχώς μέτρια μετάφραση - Μίρκα Θεοδωροπούλου), ατμοσφαιρική μουσική, τέσσερις - τουλάχιστον - πολύ καλές ερμηνείες (Νίκος Καραθάνος, Τζένια Κονταράτου, Στάθης Σύρος, Μαρία Μακρή), καλαίσθητα σκηνικά και κοστούμια (Α. Γεωργιάδου, Κ. Μακλέαν) - μια γοητευτική παράσταση...

Στο Γκάζι παρακολουθήσαμε από τη Θεατρική Λέσχη Βόλου σε σκηνοθεσία Σπύρου Βραχωρίτη «Τα Οράματα του στρατηγού Μακρυγιάννη». Τέσσερις άνδρες, τρεις γυναίκες (Γ. Σφυρίδης, Π. Σταυρινός, Χ. Καραμανίδου, Γ. Κάφκας, Α. Βασιλοπούλου, Α. Κομνηνή), μαυροντυμένοι, κάθονται και «απαγγέλλουν» Μακρυγιάννη. Η κατάνυξή τους θύμιζε ψαλτάδες που διαβάζουν τα Ευαγγέλια. Η εκκλησιαστική παρουσίαση, χωρίς καμία ερμηνεία, κανένα στήσιμο, δίνει καταρχήν στο θεατή την αίσθηση ότι μπορεί να ξαναθυμηθεί ανενόχλητος το κείμενο του υπέροχου αυτού Έλληνα. Έχει τόσες πληροφορίες το ίδιο το κείμενο, τόσο χρώμα η αφήγηση, τόση η γλωσσική ιδιομορφία, που η θεατρικότητα ίσως κούραζε ή δίχαζε την προσοχή του θεατή. Όσο προχωρεί η βραδιά, ωστόσο, η αυστηρότητα της σκηνικής αφήγησης μαράζωνε το εκπληκτικό χιούμορ και την τσαχπινιά που έχουν τα λόγια του συγγραφέα, εξαφάνιζε το σουρεαλισμό, την υπέρβαση της σκέψης του. Η πλήρης απουσία χάρης ισοπέδωνε την ευφυΐα του Μακρυγιάννη, μολονότι τα λόγια του ήταν εκεί, αναλλοίωτα. Ο γάργαρος, φωτεινός λόγος του βάρυνε, σκοτεινίασε, έγινε σοβαροφανής, σεμνότυφος - ο Μακρυγιάννης θα έτριζε στον τάφο του αν τον άκουγε. Αφαίρεση δεν σημαίνει αχαροσύνη, όπως μας έδειξε ο Βιζυηνός της Αννας Κοκκίνου.

Στην Καλλιθέα...

Από το Γκάζι, στο Δημοτικό Θέατρο Καλλιθέας, το «Θέατρο των Καιρών» της Ερσης Βασιλικιώτη παρουσίασε σε λιγοστές παραστάσεις το νέο έργο του Γάλλου Μισέλ Βιναβέρ «Εκπομπή στην τηλεόραση». Θέμα άκρως επίκαιρο: τα μίντια στη ζωή μας. Η εκμετάλλευση του ανθρώπινου πόνου, η σκηνοθεσία της πραγματικότητας, οι κατασκευασμένες ειδήσεις, η ζωής ως θρίλερ - όλα για μια μεγαλύτερη ακροαματικότητα. Ενα ευφυές θεατρικό ντοκουμέντο της ταλαίπωρης μίντια - κρατούμενης κοινωνίας μας, από τα λίγα της νεότερης δραματουργίας που επισημαίνουν αυτό το σοβαρό πρόβλημα της εμπορικοποίησης της κακομοιριάς μας, της αποξένωσης της ζωής μας. Μια καλαίσθητη, καλοερμηνευμένη, ενδιαφέρουσα παράσταση. Τα γεγονότα κυλούν σβέλτα, αποσπασματικά, σαν κινηματογραφικά πλάνα, η παράλληλη δράση χτίζεται σε πολλαπλά επίπεδα, όπου

οι ηθοποιοί ερμηνεύουν χαρακτήρες πειστικούς, γλαφυρούς, υπαρκτούς. Μια ακόμη φωτεινή αναφορά του θεατρικού περιθωρίου (Ε. Παπαδοπούλου, Δ. Σιακάρας, Π. Ξενάκης, Κ. Παρίσση, Τ. Σκαρλάτου, Μ. Χηνάρη, Β.Κ. Γεράρδος, Ν. Ζαρκάδα, Δ. Τσιτιρίδου, Δ. Σαραβάνος).

Στο θέατρο «Ιλίσια Στούντιο», η «Χρυσόμυγα» του Χριστόφορου Χριστοφή και μετά η «Αγγελία θανάτου» του Χάινερ Μίλερ, το πρώτο σε σκηνοθεσία του συγγραφέα, το δεύτερο του Γιώργου Κακανάκη, επιβεβαίωσε και φέτος τη σαφή παρουσία αυτού του μικρού θεάτρου ως αντίβαρο στον αυτοματισμό της επανάληψης και του μιμητισμού. Κείμενο ρεαλιστικό - ποιητικό το πρώτο, ξεδιπλώνει το ερωτικό του τρίγωνο σε ένα βουβό ανθρώπινο τοπίο που φέρνει στο νου τη μαγεία της ζωγραφικής του Εντουαρντ Χόπερ. Στην ιδιόμορφη σαγήνη της παράστασης συντελούν οι ερμηνείες της Ολίας Λαζαρίδου, του Μιχάλη Μαρμαρινού και η πρώτη θεατρική παρουσίαση του Ανδρέα Φραγκάκη. 60λεπτη έκπληξη η θεατροποίηση του μικροσκοπικού αυτοβιογραφικού κειμένου του Γερμανού ποιητή της καταστροφής με ζωντανή μουσική και γλυπτά, μέσα στην οποία ο θεατής περιδιαβαίνει απορημένος και ιντριγκαρισμένος, ως μέρος της αφήγησης. Άλλο ένα στολίδι της θεατρικής αναζήτησης... (Ε. Μουτούση, Π. Χειμωνά, Γ. Καραγεωργας). Η ανανεωτική ακτινοβολία και η επαγγελματική σοβαρότητα των περισσότερων σχημάτων δηλώνουν ειδικά φέτος μια καλλιτεχνική άνθηση, πρωτοφανή στον τόπο μας τα τελευταία τριάντα χρόνια. Η παρουσία τους δεν είναι πια σποραδική και ασαφής. Ο λόγος περί θεατρικής κρίσης μοιάζει αστείος μπροστά στο ξεμύτισμα τόσων υποσχέσεων ανάμεσα στις μαχητικές τάξεις των μετέωρων «τυχοδιωκτικών» αυτών δημιουργών. Είθε αυτές οι μικρές σκηνές, οι απόμερες, ο ασυμβίβαστες, να συνεχίσουν το θέατρό τους στις παρυφές του θεάτρου, γιατί η νύχτα θέλει θέατρο και το θέατρο περιπέτεια...

Πηγή: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ